

نگاهی به تاریخ مطبوعات ارمنی

(۵)

ا. گرمانیک

آرژانتین

- ۱- هفته نامه "آرژانتینیان مامول" (نشریه آرژانتین)، از انتشارات فدراسیون ارمنی حزب کارگران آمریکا (هنچاک) ۱۹۲۲-۲۴.
  - ۲- "نور یرگیر"، هفته نامه، ۱۹۲۲-۲۵.
  - ۳- "شیراک"، وابسته به انجمن خیریه شیراک، ۱۹۲۹-۳۶.
  - ۴- "آرژانتین"، ۱۹۲۹-۳۱، نشریه مستقل.
  - ۵- "های کندرون" (مرکز ارمنی)، ۱۹۳۲-۷۰، وابسته به کلیسای ارمنی.
  - ۶- "نورهاچن" ارگان انجمن میهن پرستان هاچن، از سال ۱۹۳۵.
  - ۷- دو ماهنامه ارمنی-اسپانیایی "ماراش" ارگان انجمن میهن پرستان ماراش، (۱۹۵۵-۶۶).
  - ۸- هفته نامه "سوان"، از ۱۹۶۱، بوئنوس آیرس.
  - ۹- "آروآگال" از ۱۹۷۰، کوردوا.
  - ۱۰- "ساردارآباد" از ۱۹۷۹، کوردوا.
- تا کنون حدود ۴۰ نشریه ارمنی در آرژانتین منتشر شده است.

کانادا

- ۱- "آارات"، ارگان انجمن فرزندان ارمن، جرج تاون، ۱۹۲۶. که از سال ۱۹۲۷ با نام "آراگاتس" ادامه داد.
  - ۲- "نور سروند" (نسل نو)، ارگان انجمن جوانان کلیسای ارمنی. از ۱۹۵۵، تورنتو. (به زبانهای ارمنی، انگلیسی، فرانسه)
  - ۳- "گفارد"، فصل نامه ادبی، فرهنگی از ۱۹۶۹، ارگان انجمن ارمنیان استامبول در کانادا، مونترال.
  - ۴- هفته نامه "آپاگا"، از ۱۹۷۵، مونترال، وابسته به مرکز فرهنگی تکیان. (از سال ۱۹۷۷ به زبانهای فرانسه و انگلیسی)
- تا کنون بیش از ۲۱ نشریه در کانادا منتشر شده است.

برزیل

- ۱- "کایز" (برق)، ارگان انجمن دانشجویی حزب هنچاک، ۱۹۳۷-۳۷، سان پائولو.
- ۲- "ورلک" (پیشرفت) ارگان انجمن ارمنی سان پائولو، ۱۹۴۶-۴۷.
- ۳- "هایاستانی زاین" (صدای ارمنستان)، توسط حزب هنچاک، ۱۹۴۷-۵۰، گاهنامه اجتماعی، فرهنگی، سیاسی.
- ۴- "هایاستان" ۱۹۶۵-۶۷، سان پائولو، ادبی، سیاسی، فرهنگی.
- ۵- "نور آتی" از ۱۹۸۰، فرهنگی، انجمن کل خیریه ارمنیان.

استرالیا

- ۱- "لويس" از ۱۹۵۵، سیدنی، ماهنامه کلیسای ارمنی استرالیا.
- ۲- "زاین" (صدا)، ۱۹۵۶-۶۱، ارمنی، انگلیسی، ملبورن.
- ۳- "لراتو" (مخبر) ۱۹۶۲-۶۵، ارمنی انگلیسی، ملبورن.
- ۴- ماهنامه "هویس" (امید) از سال ۱۹۶۶، ملبورن.
- ۵- دو هفته نامه "های دات" (دادخواهی ارمنی)، ارگان کمیته ملی ارمنی ۱۹۷۵-۷۹.
- ۶- ماهنامه "آراگاتس"، انجمن کل خیریه ارمنی، شعبه استرالیا، از ۱۹۷۹.
- ۷- "شیراز" نشریه دانشجویی، از ۱۹۷۸، سیدنی.
- ۸- "نور سروند" (نسل نو)، از ۱۹۷۹، سیدنی.

تا کنون ۱۴ نشریه ارمنی در استرالیا منتشر شده است.

لويس

نگاهی به نشریات ارمنی ایران

۱- شمه ای در باره تاریخچه پیدایی مطبوعات در ایران

قدیمی ترین روزنامه که به زبان فارسی در ایران منتشر شده روزنامه ای است که در حدود سال ۱۲۵۳ ه.قمری (حدود ۱۸۷۳) به مدیریت میرزا صالح شیرازی در تهران تأسیس و به چاپ رسیده است. در این روزنامه در باره "اخبار ممالک شرقیه" و "غربیه" ایالات و ولایات ایران، اوضاع ترکیه و اروپا شرح داده شده است. در مورد ترتیب انتشار و زمان توقف انتشار آن اطلاعی در دست نیست.

پیدایش روزنامه بطور مرتب و منظم از اقدامات میرزا تقی خان امیر کبیر در زمان سلطنت ناصر الدین شاه است. در این زمان "روزنامه وقایع اتفاقیه" منتشر گردید و بعداً با تغییر اسم به نامه‌ای "ایران سلطانی" و "ایران" انتشار یافت. آنگاه روزنامه های ایران، مریخ و علمی منتشر شد. ریاست "اداره دارالطباعه مبارکه" در وزارت انطباعات با صنایع الدوله (از رجال مطلع و آشنا به زبانهای خارجی) بود. قدیمی ترین روزنامه یومیه در ایران روزنامه "خلاصه الحوادث" بود که همه روزه غیر از روزهای یکشنبه و جمعه روی یک ورق چاپ و توزیع می شد. (در زمان مظفر الدین شاه، شماره اول آن روز دوشنبه ۱۴ جمادی الآخر ۱۳۱۶ ه.ق، ۱۸۹۹ م.) انتشار یافت.

یکی از نشریاتی که از نظر سیاسی اهمیت فراوانی در عصر قاجاریه داشت روزنامه "قانون" بود که در هر هفته یک بار تحت نظر میرزا ملکم خان ناظم الدوله در لندن چاپ و در تهران منتشر می شد. شعار آن سه کلمه اتفاق، عدالت، ترقی بود. این روزنامه در سال ۱۳۰۷ ه.ق. (۱۸۸۹) تأسیس و تا چند سال منتشر شد. با توجه به حملات سختی که در آن به حکومت و مشا و وزرای ایران می کرد انتشار آن در ایران ممنوع گردید.

از آغاز تأسیس جرائد در ایران تاکنون صدها روزنامه، ماهنامه، هفته نامه، فصل نامه و سالنامه منتشر شده است. ظهور و افول سیر انتشار مطبوعات بویژه در چند سال اخیر وارد مرحله نوینی از تاریخ مطبوعات ایران زمین شده است.

۲- نگاهی به مطبوعات ارمنی ایران

نخستین نشریه به زبان ارمنی هفته نامه شایوین است که در سالهای ۱۸۹۴-۹۷ در تهران منتشر شده است. از آغاز تا کنون آمار مطبوعات ارمنی در شهر های مختلف ایران به قرار زیر است. تبریز ۴۰ نشریه (۱۶ نشریه چاپی و ۲۴ دستنویس یا به روشهای دیگر)، تهران ۹۸ نشریه (۶۵ چاپی، ۳۳ به روشهای دیگر)، جلفای اصفهان ۱۳ نشریه (۳ چاپی، ۱۰ غیره)، آبادان ۳ نشریه، سایر نواحی ۹ نشریه و به روشهای چاپی متفرقه. جمعاً ۱۶۳ نشریه (۸۴ چاپی، ۷۹ روشهای متفرقه) در ایران تا کنون منتشر شده است.

اکنون در باره مطبوعات مهم ایرانی مطالبی مختصر در حوصله این مقاله بیان می گردد.

۱- شایوین، هفته نامه سیاسی، ملی-ادبی. تهران ۱۸۹۴-۹۷ صاحب امتیاز و سردبیر آندریاس بگنازاریان، سردبیران، هوانس ماسهبیان، ورتانس پایازیان.

۲- آستغ آرولیان، (ستاره شرقی)، هفته نامه ملی، ادبی، سیاسی، تهران ۱۸۹۶، سردبیر ماکار ماکاریان.

۳- آزدارار، (اعلان)، هفته نامه- تبریز ۱۹۰۴-۵ (شماره های ۴، ۳-۱). سردبیر وراثت پایازیان، انتشارات خلیفه گری آذربایجان.

۴- زانگ (زنگ)، هفته نامه سیاسی- اقتصادی و ادبی (بعدها هفته ای دو بار)، ارگان حزب سوسیال دمکرات هنچاک. تبریز ۱۹۲۲-۱۹۱۰. سردبیر الکساندر تروراتیان و سپس و. ماریان. صاحب امتیاز آ. پاتماگریان.

۵- میکت (اندیشه). هفته نامه سیاسی- اجتماعی، ادبی تبریز ۱۹۱۲-۱۴، مدیر م. باغداداساریان، سردبیر و ناشر الکساندر تروراتیان. موضوع: زندگی ارمنیان ایران، مسایل مربوط به ارمنیان جهان و ارمنستان، ادبیات و غیره.

۶- بایکار (پیکار). هفته نامه ارگان حزب سوسیال دمکرات هنچاک (بخش جوانان)، تبریز ۱۹۱۸-۱۹ انتشار توسط شورای سر دبیری.

جامعه ارمنی ایران

راهپیمایی ۲۴ آوریل در تهران
 بمناسبت ۸۶-امین سالگرد قتل عام ارمنیان توسط حکومت ترکیه راهپیمایی عظیم ارمنیان تهران در مسیر کلیسای سرکیس مقدس تا دفتر سازمان ملل برگزار شد. راهپیمایان در مقابل دفتر سازمان ملل قطعنامه محکومیت قتل عام را که از ده ماده تشکیل شده بود قرائت کردند. آنگاه آقای سبوه سرکیسیان خلیفه ارمنیان تهران و دکتر لئون داوتیان نماینده ارمنیان شمال ایران در مجلس سخنرانی نمودند.

مراسم یاد بود قتل عام در انجمن های ارمنی
 بمناسبت سالروز قتل عام ارمنیان مراسم و سخنرانی هایی در انجمن های مختلف ارمنی تهران و شهرستان ها از جمله در ورزشگاه آرات انجمن ملی- فرهنگی ارمنیان ایران، ورزشگاه رافی و دیگر انجمن ها برگزار شد.

برگزاری جلسه شورای اجرایی کلیساهای
 خاورمیانه

روزهای ۱۰-۶ اردیبهشت ماه جلسه شورای اجرایی کلیساهای خاور میانه به همت اسقف سبوه سرکیسیان، و مرکز گفتگوی تمدنها در تهران برگزار گردید.

ایران

در اجتماع مردم رشت مقام معظم رهبری خواستار حضور پر شور و آگاهانه مردم در انتخابات شدن رهبر معظم انقلاب فرمودند: «کار شکی نسبت به دیگران، لجن پراکنی بر ضد نامزدها، بدگویی کردن و افشاجاری های بی اساس و پایه در نظام اسلامی، ضد ارزش خلاف حق و کاملاً ممنوع است.»

نامزدی خاتمی
 سرانجام پس از مدتها گمانه زنی تحلیل گران و برخی روزنامه ها در باره آمدن یا نیامدن خاتمی به میدان انتخابات، سید محمد خاتمی با حضور در وزارت کشور برای نامزدی دوره هشتم ریاست جمهوری ثبت نام کرد.

تعداد داوطلبان ریاست جمهوری در ۷ دوره گذشته
 ستاد انتخابات وزارت کشور تعداد داوطلبان ریاست جمهوری را در ۷ دوره گذشته، اعلام کرد. بر اساس گزارش ایرنا، در نخستین دوره انتخابات ریاست جمهوری، ۱۲۴ نفر داوطلب شرکت در انتخابات بودند که از این تعداد، ۱۰۶ نامزد وارد عرصه رقابت شدند.

دومین دوره انتخابات ریاست جمهوری دارای
 ۷۱ داوطلب بود که از این تعداد صلاحیت ۴ نفر تأیید شد.

در سومین دوره ۴۶ نفر داوطلب شرکت در انتخابات بودند که از این تعداد صلاحیت ۴ نفر به تأیید شورای نگهبان رسید.

چهارمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ۵۰ داوطلب داشت که از این تعداد ۳ نفر وارد عرصه رقابت شدند.

پنجمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ۷۹ داوطلب داشت که صلاحیت ۲ نفر تأیید شد.

ششمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ۱۲۸ داوطلب داشت که از این تعداد ۴ نفر وارد عرصه رقابت شدند.

هفتمین دوره انتخابات دارای ۲۳۸ داوطلب بود که صلاحیت ۴ نفر مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفت.

هشتمین دوره (امسال)، تا ۱۵ اردیبهشت ۱۹۲ نفر ثبت نام کرده اند و هنوز معلوم نیست تا پایان مهلت نام نویسی چند نفر دیگر ثبت نام کنند.

رئیس جمهوری در مراسم روز معلم:

تربیت اخلاقی جوانان آری زور و تحمیل هرگز
 «در صورت عدم توجه به خواسته های نسل جوان با دو فرهنگ بیرونی و درونی رو به رو می شویم که تعارض آنها، جامعه را بحرانی می کند.»

بهزاد نبوی: مجلس برای مقابله با فساد مالی و رانت خواری آماده است

نایب رئیس مجلس شورای اسلامی تأکید کرد: مجلس از هر حرکتی در جهت مبارزه با فساد مالی و رانت خواری استقبال می کند.

بهزاد نبوی با اشاره به فرمان اخیر مقام معظم رهبری به سران سه قوه در خصوص مبارزه با فساد مالی اقتصادی، گفت: امیدواریم مسئولان ذیربط با این موضوع به صورت شعاری و سیاسی برخورد نکنند و از آن بعنوان ابزاری برای تسویه حساب های خطی و جناحی استفاده نشود و انشاءالله شاهد شکوفایی اقتصادی کشور، امنیت شغلی مدیران و سرمایه گذاران باشیم. وی تصریح کرد: مبارزه با فساد و استقرار عدالت تنها در جامعه آزادی که مسئولان آن در قبال مردم پاسخگو باشند، امکان پذیر است.

نایب رئیس اول مجلس افزود: مجلس شورای اسلامی ضمن تأیید این حرکت، آمادگی کامل برای همه گونه همکاری با قوای دیگر در زمین تصویب قوانین جدید و یا اصلاح قوانین موجود در این خصوص را دارد.

ارمنستان

سه پرواز دیگر بسوی ایران
 بنا به گفته آقای طباطبائی مسئول اقتصادی سفارت ایران در ارمنستان، ایران به «خطوط هوایی ارمنستان» اجازه داده است که بغیر از یک پرواز صورت گرفته در هفته به این کشور سه پرواز دیگر و از جمله بسوی تبریز انجام گیرد. بنا بر توافق اولیه بهمین میزان نیز بایستی تعداد پرواز های «خطوط هوایی کاسپین» ایران به ارمنستان افزایش یابد.

نشریه هایوتس آشخار ۱۲/۲/۸۰

آیا خط لوله گاز احداث خواهد شد؟

آقای طباطبائی مسئول اقتصادی سفارت جمهوری اسلامی ایران درایروان اعلام نموده است که ایران انتظار فعالتر شدن روسیه در امر احداث خط لوله گازایران-ارمنستان را دارد. بغیر از طرفهای ارمنی و روسی شرکت های «گازپروم روسی» و «گاز دو فرانس» فرانسوی در این طرح نیز پیش بینی می شود. قرارداد دولتی احداث خط لوله بین ایران و ارمنستان درسال ۱۹۹۲ امضاء شده است. قیمت تقریبی این پروژه ۹۸ میلیون دلار می باشد.

نشریه «آراوت» ۱۳/۲/۱۳۸۰

سفر رسمی رئیس جمهور لبنان به ارمنستان
 دوم ماه مه هیئت لبنانی به سرپرستی ژنرال امیل لهود رئیس جمهور لبنان وارد ایروان شد و سفر رسمی خود را به ارمنستان آغاز نمود.

روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان، آرمن خاچاتوریان رئیس مجلس ارمنستان، آندرانیک مارکاریان نخست وزیر ارمنستان، شماری از وزرا و افراد دیگر در فرودگاه زوارتنوتس از رئیس جمهور لبنان استقبال کردند. گارد احترام به رهبران دو کشور

ادای احترام کرده سرود ملی ارمنستان و لبنان پخش شد. بعد از مراسم رسمی استقبال، روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان و امیل لهود رئیس جمهور لبنان در سالن هیئتهای رسمی فرودگاه گفتگوی کوتاهی با هم داشتند. سپس هیئت لبنانی عازم هتل «ایروان» شده است. هتل ایروان طی این سفر رسمی

محل اسکان رئیس جمهور لبنان بود. در مقر ریاست جمهوری گفتگوی خصوصی روبرت کوچاریان و امیل لهود انجام گرفت و اما اعضای هیئت رسمی با

همکاران همتای خود در ارمنستان ملاقات کردند. در پایان ملاقات توافقنامه ای بین دولت ارمنستان و لبنان پیرامون همکاری در عرصه بهداشت و پزشکی به امضا رسید همچنین بین وزارت فرهنگ، ورزش و امور جوانان جمهوری ارمنستان و وزارت ورزش و امور جوانان لبنان برنامه همکاری در عرصه ورزش

سال ۲۰۰۲ - ۲۰۰۱ به امضا رسید. سپس با شرکت رؤسای جمهوری دو کشور مذاکراتی با ترکیب گسترده ارمنی - لبنانی ادامه یافت. روبرت کوچاریان گفته است تثبیت روابط دوستی، مستحکم و توسعه همکاری در عرصه های مختلف با کشورهای

عربی یکی از اولویتهای سیاست خارجی ارمنستان محسوب می گردد. به گفته وی لبنان در این سیاست جایگاه خاص خود را دارد.

رئیس جمهور ارمنستان سطح کنونی روابط سیاسی موجود با لبنان را مهم ارزیابی کرده است به گفته روبرت کوچاریان آن علاقه ای که بین مردم دو کشور وجود دارد مبنی بر سنتهای تاریخی استوار می باشد. وی همچنین اشاره کرده است که جامعه ارمنی لبنان عاملی است مکمل برای کمک به تقرب روابط دو کشور.

روبرت کوچاریان در رابطه با آزاد کردن جنوب کشور به رئیس جمهور لبنان و هیئت لبنانی تبریک گفته است. وی اشاره کرده است که ارمنستان با توجه پیگیر روند صلح خاور نزدیک است. به گفته رئیس

جمهور با در نظر گرفتن قطعنامه ۴۲۵ سازمان ملل در روند صلح خاور نزدیک همیشه به لبنان کمک کرده

است. (قطعه‌نامه ۴۲۵- از اسرائیل می‌خواهند تا ارتش را از مناطق اشغالی لبنان خارج نماید).

رئیس جمهور لبنان در خصوص روابط گرم دوستانه ارمنی - لبنانی ابراز رضایت نموده و اشاره کرده است که هر دو کشور دارای مشترکات گوناگونی هستند. وی نقش ارمنیان لبنان را در حیات لبنان مهم ارزیابی کرده است، نمایندگان جامعه ارمنی مواضع پیشرویی در عرصه های مختلف کشور اشغال می‌کنند. رئیس جمهور لبنان جزئیات آخرین تحولات روند صلح در خاور نزدیک را ارائه کرد. طرفین با تأکید بر آن که همکاری دو کشور با سازمانهای بین المللی گوناگون ثمربخش می‌باشد در امر ادامه همکاریهای متقابل ابراز قاطعیت کردند. طرفین در مورد دورنمای همکاری اقتصادی مذاکره کردند. با ارزیابی آنها اخیراً تحرک مثبتی در این عرصه مشاهده می‌گردد، ولی با همه این احوال سطح همکاریهای متقابل اقتصادی هنوز کافی نیست. تبادل اطلاع رسانی بین دست اندرکاران و برگزاری اجلاس های حرفه ای مهم ارزیابی شده است.

سرویس خبری ریاست جمهوری ارمنستان، هایاستانی هانراپوتیون ۱۰/۰۲/۱۳

گزارش مرکز مطالعات "شورای آتلانتیک" در مورد ارتش آذربایجان و قره‌باغ

تحلیلگران مرکز مطالعات "شورای آتلانتیک" انستیتوی آسیای مرکزی و قفقاز دانشگاه جون هوپکینس در گزارش سال جاری به خواستهای غیرواقعیانه آذربایجان جهت پیوستن به ناتو اشاره می‌کنند: نشان می‌دهند که تصورات در باره قدرت آمریکا در منطقه و در خود آمریکا تا چه حدی از یکدیگر تفاوت دارند. طبق این گزارش انتظارات ناشی از عضویت آذربایجانی‌ها در ناتو می‌تواند در آینده نا امید کننده باشد.

در گزارش خاطر نشان می‌شود که نیروهای قره‌باغ می‌توانند منطقه استراتژیک یولاخ- مینگیچاور را تصاحب کنند و آذربایجان را به دو قسمت تقسیم کنند. طبق وزارت دفاع آمریکا تعداد نیروهای آذربایجان تقریباً ۷۰ هزار، تعداد نیروهای ارمنستان ۴۵ هزار و تعداد نیروهای قره‌باغ ۲۵-۲۰ هزار است. از لحاظ نظامی قره‌باغ که ۱۰۰ هزار جمعیت دارد، نسبت به آذربایجان ۷ میلیونی برتری دارد. اهالی قره‌باغ بسیار بانضباط و وطن پرست هستند. آنها سنت نظامی صدساله دارند. طبق گزارش قره‌باغ سه مارشال، یک دریادار و بیش از ۳۰ ژنرال به اتحاد شوروی داده است. ارتش آذربایجان در مقایسه با همسایگان بزرگتر است، دستمزد آنها بیشتر و از گرجستان مجهزتر می‌باشد، ولی احساس عرق ملی ضعیف‌تر، سطح اخلاقی پایین‌تر و رشوه‌خواری گسترده‌تر می‌باشد. خاطر نشان می‌شود که سمت قاضی نظامی در آذربایجان به قیمت ۳۰ هزار دلار فروخته شده است. در گزارش نوشته است که ارتش آذربایجان نسبت به نیروهای خود اعتماد ندارد و جامعه کشور نیز نسبت به ارتش اعتماد ندارد. آذربایجانی‌ها در میدان نبرد از نیروهای کمتر شکست خورده و اکنون بیشتر و بیشتر باور می‌کنند که آنها ملت جنگجو نیستند و باید به تجارت مشغول شوند. در گزارش خاطر نشان می‌شود که وقتی آذربایجانی‌ها از نفت سود بزرگی بدست

خواهند آورد، می‌تواند با درخواست دریافت مدرن ترین تسلیحات به آمریکا مراجعه نمایند. اما خاطر نشان می‌شود که در این لحظه در آذربایجان و گرجستان تمایل بزرگی برای بازپس گرفتن بوزور آنچه که جدائی طلبان تصاحب کرده‌اند، وجود ندارد. در گزارش نوشته است که ارمنیان از آن می‌ترسند که آذربایجان با بدست آوردن تسلیحات مدرن با سلاح دوربرد (هوایماها، موشکها) ضرباتی وارد خواهند آورد، و این امر می‌تواند قره‌باغ را به آهستگی خالی کند. اما این امر نیز خاطر نشان می‌شود که در این صورت ریسک بزرگ است چون ارمنیان مسلماً جواب بسیار مشخصی خواهند داد و این جواب می‌تواند تعیین کننده باشد.

خبرگزاری نوپان، ناپان، نشریه یرگیر ۱۰/۰۲/۱۱

آغاز روند برسیت شناختن قتل عام ارمنیان در شورای اروپا

ارمنستان روند شناختن قتل عام ارمنیان سال ۱۹۱۵ از سوی شورای اروپا را آغاز کرده است. در طی نشست بهاری اجلاس پارلمانی شورای اروپا از ۲۳ تا ۲۷ آوریل، ۸۵ نماینده به پیشنهاد ارمنستان ملحق شده است. آذربایجان در پاسخ به این گام، مدرکی در مورد شناختن قتل عام آذربایجانیها از سوی ارمنیان ارائه کرده است. این مدرک را ۲۹ نماینده از ۹ کشور امضا کرده اند. هوانس هوانسیان رئیس هیات ارمنستان اشاره می‌کند که ۲۲ نفر از ۲۹ نماینده اعضای هیاتهای ترکیه و آذربایجان هستند؛ این دو مسلمان هستند و بقیه هم منافی دارند. هوانس هوانسیان می‌گوید: "همانطور که می‌دانید در فصل پاییز انتخابات رئیس اجلاس شورای اروپا انجام می‌شود، این افراد باید نامزدی داشته باشند و برای آنها از دست دادن ۲۲ رای ترکیه و آذربایجان با صرفه نیست". مطبوعات آذربایجانی آغاز بررسیها در شورای اروپا پیرامون مدرک مربوط به کشتار آذربایجانیها از سوی ارمنیان طی سالهای ۱۹۹۴-۱۸۱۳ را بعنوان پیروزی دیپلماتیک ارزیابی کرده اند. بگفته هوانس هوانسیان هیات ارمنی نظر ما در مورد محتوای مدرک آذربایجانی طی مدرکی پرچم در شورای اروپا توزیع خواهد کرد. بگفته وی ارمنستان با روشهای فحاشی به آذربایجان پاسخ داده است. هوانس هوانسیان به اطلاع می‌رساند که بلطف تلاشهای ارمنیان، نمایندگان شورای اروپا انجام تعهدات آذربایجان در رابطه با آزادی زندانیان سیاسی و آزادی مطبوعات را بررسی خواهند کرد. وی اشاره می‌کند که هیات ارمنی طبق مقررات شورای اروپا فعالیت کرده است.

شبکه تلویزیونی ۱۶۳، ۱۰/۰۲/۱۱

ثمره همکاریهای استان سیونیک ارمنستان و استان آذربایجان شرقی

همکاری استان سیونیک ارمنستان و استان آذربایجان شرقی جمهوری اسلامی ایران نتیجه ملموس می‌دهد. توافقی پیرامون راهاندازی مجدد واحد تولیدی زانگور بدست آمده است. تجار ایرانی همچنین قبول داده‌اند در مسئله تأمین کارخانه سنگهای سیسیان با خط تولیدی جدید همکاری کنند. جمهوری اسلامی ایران به درخواست مقامات سیونیک جهت اختصاص

کود شیمیائی و سوخت دیزل برای کشت بهاری نیز پاسخ داده است.

هیئتی از تجار استان سیونیک به سرپرستی ادیک بارسغیان استاندار سیونیک بمنظور توسعه همکاریها بین استان آذربایجان شرقی جمهوری اسلامی ایران و استان سیونیک ارمنستان در ماه ژانویه سال جاری عازم تهران شده است. توافق های بدست آمده در طی مذاکرات با یحیی محمدزاده استاندار آذربایجان شرقی سپس در یادداشت امضا شده از سوی کمیسیون مشترک ارمنی- ایرانی درج شدند. کارهای پیش‌بینی شده در جریان هستند. ادیک بارسغیان: "با تلاش روزمره مستقیم استاندار آذربایجان شرقی توانستیم کارخانه تولیدی زانگور را مجدداً راه‌اندازی کنیم، اکنون در آنجا بیش از ۴۰ نفر کار می‌کند، این کارخانه در آینده با حجم و قدرت بیشتر کار خواهد کرد. همچنین توانستیم در خصوص ایجاد خط تولید برای کارخانه سنگ‌بری سیسیان اقداماتی صورت دهیم. همچنین کارهایی در رابطه با ایجاد مرکز تجاری و توسعه جهانگردی را در دست اقدام داریم". در تاریخ ۲۳ آوریل بازارچه مرزی مغری گشایش یافت. این امر به کاهش قیمت‌های کالاهای مصرف عمومی و بهبود وضعیت اجتماعی کمک خواهد کرد. استاندار بدلیل تأخیر کود در نظر گرفته شده برای کشت بهاری که باید از طریق کمک بلاعوض دریافت می‌شد، با درخواست دریافت کود شیمیائی به استاندار آذربایجان شرقی مراجعه نموده است. ضمناً برای انجام امور کشت و زرع از استان همسایه ۲۰۰ تن سوخت دیزل حمل شده و به قیمت ۱۳۲،۵ درام بین مناطق تقسیم شده است.

شبکه سراسری تلویزیون ارمنستان ۱۰/۰۲/۱۰

مراسم ۲۴ آوریل در جامعه ارمنیان اسرائیل

گزارش خبرگزاری آرم‌ن پرس از اورشلیم حاکیست، مراسم یادبود شهدای قتل عام ارمنیان در جامعه ارمنی اسرائیل برگزار شد. گفتنی است که در میان ارمنیان اسرائیل بازماندگان قتل عام تعداد کثیری را تشکیل می‌دهند.

عصر ۲۳ آوریل در کلیسای ارمنی نیکولای مقدس شهر یافا مراسم ترحیم برگزار شد. در این مراسم که حدود ۴۰۰ نفر شرکت می‌کردند، تسلاک مومجیان کنسول ارمنستان و اعضای مجلس اسرائیل نیز حضور داشتند. پس از مراسم ترحیم تنی چند از حضار سخنرانی کردند. در زمره نطق‌های مهم ایراد شده سخنرانی یوسی سارید یکی از رهبران اپوزیسیون اسرائیل بود. وی در سخنان خود گفت که بخش عمده ملت یهود، برخلاف دیدگاه دولتی، قتل عام ارمنیان را می‌پذیرد و خودش تمام تلاش خود را بکار خواهد گرفت تا قتل عام ارمنیان برسیت شناخته شود. بگفته او، برنامه‌های جدیدی برای تدریس تاریخ قتل عام ارمنیان در مدارس یهودی تهیه می‌شود. ضمناً یوسی سارید همین موضع را دقیقاً یکسال پیش، وقتی وزیر آموزش و پرورش کشور بود، بیان داشته بود.

عصر همانروز ۵۰۰ نفر از ارمنیان با در دست داشتن پلاکارد و پرچمهای سه رنگ ارمنستان در میدان مرکزی تل آویو که در سال ۱۹۹۶ صحنه ترور

اسحاق رابین نخست وزیر اسبق اسرائیل شد، مراسم روشن کردن شمع برپا نموده و بدین وسیله علیه موضع گیری دولتی که قتل عام ارمنیان را رد می کند، اعتراض کرده اند. این موضع گیری را اخیراً شیمون پرز وزیر امور خارجه اسرائیل در ترکیه بیان داشت.

مراسم اصلی گرامیداشت شهدای قتل عام ارمنیان در تاریخ ۲۴ آوریل در اورشلیم برگزار شد. در کلیسای مرکزی ها کوپ مقدس پس از مراسم نیایش صبحگاهی، براساس سنت تغییرناپذیر جامعه ارمنی، حدود ۲۰۰۰ نفر (از جمله افراد غیر ارمنی)، از میدان کلیسا بسوی مجسمه یادبود آزارا حرکت نموده و در میتینگ شرکت نمودند. حضار سپس در امتداد حصار اورشلیم راهپیمائی کردند. ارمنیان از تمامی مناطق کشور برای شرکت در این مراسم به اورشلیم آمده بودند.

نشریه ریگری ۸۰/۲۱/۰۷

ارمنیان آمریکا از بوش مایوس شده اند

پیام جرج بوش ریاست جمهوری ایالات متحده آمریکا خطاب به ارمنیان بمناسبت سالروز قتل عام، تعدادی از سازمانها را مایوس کرده است. به آن علت که رئیس جمهوری ایالات متحده در پیام روز ۲۴ آوریل رویدادهای سال ۱۹۱۵ را بعنوان قتل عام ارزشیابی نکرده است. برخی سازمانهای ارمنی در آمریکا از بوش در استفاده از اصطلاحات اجتناب کننده انتقاد کرده اند.

نشریه هایپاکان ژاماناک ۱۰/۲/۰۶

بین المللی

همکاری ایروان و مسکو در زمینه سیستم ضد هوایی

باکو- خبرگزاری جمهوری اسلامی: مسکو و ایروان، زمینه همکاریهای دوجانبه در امور سیستم ضد هوایی را بررسی کردند.

نشریه "آزادلیق" چاپ باکو، نوشت: "آلکساندر تامکین" فرمانده ستاد ضد هوایی ارتش روسیه در دیدار با "سرژ سارکیسیان" وزیر دفاع ارمنستان در باره روند انجام این همکاریها تبادل نظر کرد.

تشکیل گروه کشیک نظامی مشترک در چارچوب سیستم ضد هوایی کشورهای جامعه مشترک المنافع "همسود"، فعالیت پایگاههای نظامی روسی مستقر در ارمنستان و تأمین شرایط اجتماعی نظامیان روسی مقیم این کشور، از محورهای مباحث مقامهای نظامی دو کشور عنوان شده است.

"میکایل آروتیونیان" معاون وزارت دفاع و رئیس ستاد کل نیروهای نظامی ارمنستان و "یوری زولوتوف" فرمانده نیروهای نظامی روسیه در منطقه قفقاز جنوبی نیز در این دیدار حضور داشتند. در گزارش این نشریه و برخی رسانه های خبری باکو که این خبر را منتشر کردند، هیچ اشاره ای به زمان انجام این دیدار نشده است.

قاچاق سلاح به آفریقای جنوبی در دوران مبارزه با نژادپرستی
تهران- واحد مرکزی خبر: کنگره ملی آفریقا در دوران مبارزه علیه رژیم نژادپرست آفریقای جنوبی از طریق یک شرکت گردشگری در لندن، سلاح های قاچاق برای مبارزان سیاهپوست ارسال می کرد.

به گزارش واحد مرکزی خبر به نقل از شبکه تلویزیونی بی. بی. سی. "در اواسط دهه ۱۹۸۰" مبارزه سیاهپوستان آفریقای جنوبی علیه حکومت اقلیت سفید پوست به اوج خود رسید و سیاهپوستان برای مقابله با نیروهای امنیتی به سلاح تیار داشتند. بر اساس یک فیلم مستند که در آفریقای جنوبی ساخته شده است، کنگره ملی آفریقا در پوشش یک شرکت گردشگری که مقر آن در لندن بود، مقادیر زیادی سلاح را بدون اطلاع گردشگران در اتوبوسها و خودروهای حامل آنها جاسازی و به آفریقای جنوبی ارسال می کرد. سلاح های جاسازی شده ابتدا به کنیا و سپس از آنجا به همراه گردشگران به آفریقای جنوبی ارسال می شد.

در مجموع حدود چهل تن سلاح شامل تفنگ های خودکار، نارنجک، انواع مهمات و مین های زمینی، از طریق شرکت گردشگری که سه راننده انگلیسی نیز با آن همکاری می کردند، از انگلیس به آفریقای جنوبی قاچاق شد.

برخی از گردشگران حتی پس از گذشت نزدیک به پانزده سال از سفر خود به آفریقای جنوبی از شنیدن این که از آنها به عنوان پوششی برای قاچاق سلاح برای مبارزان سیاهپوست استفاده شده است، به وحشت افتادند.

در سال ۱۹۹۰ در پی آزادی نلسون ماندلا از زندان فعالیت شرکت گردشگری هیترلند نیز متوقف شد.

سوء استفاده از یک نوع داروی ضد سرطان در آمریکا

واشنگتن- خبرگزاری جمهوری اسلامی: سوء استفاده از داروی ضد سرطان "اکسی کانتین" در آمریکا بشدت افزایش یافته است.

شبکه تلویزیون "فاکس نیوز" اعلام کرد که سرقت این دارو از داروخانه ها نیز به طرز عجیبی شدت پیدا کرده است. این شبکه اضافه کرد که سارقان، در حالی که ماسک بر چهره و اسلحه ای در دست دارند، داروخانه ها را از این دارو، خالی می کنند. این دارو که به دستور پزشک تجویز می شود، یک نوع مسکن قوی برای بیماران سرطانی است. بنا به گفته مقامهای پلیس، این دارو اکنون در ایالات شرقی آمریکا، بشدت مورد سوء استفاده قرار گرفته است.

در ایالت کنتاکی، ۲۰۰ نفر در آنچه که پلیس "بزرگترین سرقت دارو در تاریخ این ایالت" خواند، دستگیر شدند.

همگی این افراد، "اکسی کانتین" استفاده کرده و یا آن را داد و ستد می کرده اند. به استناد "مرکز ملی اطلاعات دارویی" وابسته به وزارت دادگستری آمریکا، ظرف دو سال اخیر، این دارو محبوبیت زیادی در قسمتهایی از ایالات اوهایو، پنسیلوانیا، وست ویرجینیا، مریلند و مین، پیدا کرده است.

جوزف فامولارو یک وکیل دعاوی که در کشف عملیات دستگیری فوق نظارت داشته است، می گوید: بعد از مطالعه گزارشهای کالبد شکافی، معلوم شد که این دارو، تنها در ایالت کنتاکی باعث مرگ ۵۹ نفر شده است.

فامولارو می گوید که سوء استفاده کنندگان از این دارو، قرصهای "اکسی" را به صورت پودر درآورده و آن را استنشاق کرده و یا به خود تزریق می کنند با به یک حالت نشکنگی مانند هرویین، دست یابند. فاکس یادآور شد که در بازار غیر قانونی مواد مخدر، هر قرص "اکسی کانتین" حدود یکصد دلار معامله می شود.

علمی

راز طول عمر

ریاض- دو شهروند عربستانی با تغذیه مناسب و غصه نخوردن توانستند عمری طولانی داشته باشند. به گزارش شبکه تلویزیونی ام. بی. سی، یکی از آنها دائماً از شیر و تخم مرغ استفاده می کرده و در سن ۱۳۱ سالگی هیچ گونه بیماری یا کسالتی ندارد.

یک بیمارستان تخصصی در شهر جدیه عربستان مراسم ویژه ای برای وی و یک شهروند دیگر عربستانی به خاطر سالم بودن پس از انجام معاینات مختلفی از آنها، ترتیب دادند. این شهروند که از قبایل قطران در جنوب عربستان است یکصد و ده سال عمر کرده و در سلامت کامل بسر می برد. وی می گوید اصلاً "سیگار نکشیده است.

انسان بالای طبیعت است

مسکو- گروهی از پژوهشگران بتازگی اطلس جدید و ویژه ای را تهیه کرده اند که چگونگی تأثیر فعالیت های انسان به کره زمین و محدود شدن منابع طبیعی را نشان می دهد.

پژوهشگران می گویند انسانها اکنون مانند آتشفشانها به یکی از نیروهای طبیعت تبدیل شده اند و دیگر گونه ها را مجبور به سازش و تطابق می کنند. پژوهشگران بر اساس اطلاعات جمع آوری شده هشدار می دهند که انسانها بگونه ای جدی منابع حیاتی و طبیعی کره زمین را تهدید می کنند.

بز قدیمی ترین حیوان مائوس با انسان

لندن- روزنامه گاردین چاپ لندن نوشته است: یکی از محققان مؤسسه تاریخی و باستان شناسی اسمیتسونین آمریکا کشف کرده است که قدیمی ترین حیوان مائوس با انسان بز بوده است.

این محقق بر این باور است که بر اساس شواهد موجود از حدود ۱۰ هزار سال پیش در بلندی های ایران انسانها بز پرورش می داده اند و این قدیمی ترین اطلاع از نگهداری حیوانات اهلی توسط بشر است.

ورزش لخته های خون را حل می کند

تهران- واحد مرکزی خبر: تمرینهای ورزشی موجب حل شدن لخته های خونی می شود. به گفته

محققین می گویند افراد فربه، مستعد ابتلا به بیماری قند هستند که این بیماری خود زمینه ساز ابتلای فرد به آب مروارید است.

سرطان

<http://oncolink.upenn.edu/>

این سایت که توسط مرکز سرطان شناسی دانشگاه پنسیلوانیا در آمریکا اداره می شود، حاوی اطلاعات گوناگونی در مورد انواع سرطانها، درمانهای موجود، علل سرطان و چگونگی پیشگیری از این بیماری و منابع اطلاعاتی متعدد در مورد سرطان در نقاط مختلف جهان از جمله ویژگی های این سایت سودمند است. گفتنی است این مرکز سرطان شناسی از جمله مراکز معتبر درمان سرطان در جهان است.

زبانزدهای ارمنی - فارسی - انگلیسی

Հայերեն-Պարսկերեն-Անգլերեն
առաժանո՞ւ
Armenian-Persian-English Proverbs

گردآوری و پژوهش: تمار پانوسیان
Աշխատ. Թամար Փանոսյան
By Tamar Panosian

51- Առանց կրակի ծուկ չի լինի:
تا نباشد چیزکی مردم نکوبند چیزها.
دود از سوخته آید.

Where there are bees there is honey.
Where there's smoke, there's fire.

52- Ձեռը ձեռ կը լւանայ,
երկուսն երես:
دست دست را می شوید، دست هم بر می گردد
رو را می شوید.

In unity there is strength.

53- Գտերը աշնանը կը համրեն:
جوجه را در پاییز می شمارند.

Don't count your chickens before they're hatched.

54- Ծերութիւն-գերութիւն:
پیری است و هزار عیب.
شیر که پیر شد روباه سوارش می شود.

Old age is sickness enough of itself.

55- Մեծ քար վերցնողը
զարկելու նպատակ չունի:
سنگ بزرگ برداشتن نشانه نزدن است.

He that promises too much means nothing.

Great promise,
small performance.

تهران- واحد مرکزی خبر: پژوهشگران با استفاده از نوعی سم مهلک موفق شدند اختلال تعریق در انسان را درمان کنند.

تعریق زیاد با علت ناشناخته، در یک تا دو درصد افراد دیده می شود که در بسیاری از موارد، بسیار آزار دهنده است و تا کنون روش مؤثری برای درمان آن ابداع نشده است. پژوهشگران دانشگاه کالیفرنیا موفق شدند به کمک سم بوتولیسیم که از کشنده ترین سموم طبیعی شناخته شده است، این مشکل را درمان کنند. در گذشته از این سم برای درمان سردرد میگرنی استفاده شده بود.

در این روش، دانشمندان با فلج کردن اعصاب غدد مترشحه عرق، موفق به درمان این بیماری شدند. در این روش، سم رقیق شده بوتولیسیم به زیر بغل ۱۴۵ بیمار تزریق شد. پس از دو هفته، مقدار تعریق این بیماران به مقدار ۸۵٪ کاهش یافت و به میزان طبیعی رسید. این تزریق باید هر سه تا شش ماه تکرار شود. این روش درمانی به علت گرانی قیمت سم حدود یکپهزار تا یکپهزار و پانصد دلار هزینه در بر دارد.

منبع: اینترنت.

جراحی مغز بدون شکافتن سر
واشنگتن- استفاده از یک دستگاه پزشکی امکان انجام عمل جراحی مغز را بدون ایجاد شکاف در سر میسر می سازد، می تواند به کاهش لرنزهای مرتبط با بیماری پارکینسون نیز کمک کند.
به گزارش خبرگزاری یونایتدپرس از واشنگتن، این دستگاه که چاقوی "گاما لکسل" نام گرفته است از پرتوهای متمرکز اشعه بجای چاقوی جراحی برای درمان دسته ای از ناهنجاریهای مغزی خوش خیم و سرطانی بدون آنکه خونریزی ایجاد کند، استفاده می کند. این دستگاه ۲۰ تن وزن و ۳/۵ میلیون دلار هزینه دارد.

داروی ضد سرطان در کف دریاها
واشنگتن- به گفته دانشمندان اسفنجها، مرجانها و خزه های کف دریاها، گنجینه عظیمی از داروهای شفابخش بیماریهای انسان از جمله سرطان هستند.
به گزارش تلویزیون "بی. بی. سی." پاره ای از این جانداران دریایی دارای مواد سمی هستند که به کمک آنها خود را از گزند جانداران دیگر محفوظ می دارند.
محققان در مرکز ملی سرطان شناسی کشف کرده اند که همین مواد سمی می توانند با حمله به سلولهای سرطانی، انسان را از این بیماری نجات دهند. پزشکان گفته اند، استفاده دارویی که از این مواد سمی تهیه شده همراه با شیمی درمانی در پاره ای از بیماران، به نحو کامل سلولهای سرطانی منجر شده است.

وزن بیشتر، دید کمتر
واشنگتن- آخرین تحقیقات انجام شده در دانشگاههای "هاروارد" و "تافت" حاکی است که وزن زیاد باعث ضعف دید چشم می شود.
دانشمندان دانشگاههای یاد شده پس از مطالعه و بررسی سوابق ۱۷ هزار نفر به مدت ۱۴ سال، به این نتیجه رسیدند که وزن زیاد باعث آب مروارید و در نتیجه سبب کوری زودرس می شود.

پژوهشگران دانشگاه کارولینای جنوبی آمریکا، نیم ساعت ورزش در روز با جلوگیری از تشکیل لخته در شریانها و همچنین حل کردن لخته های عروقی مانع ایجاد تصلب شرایین می شود از این رو خطر ابتلا به سکنه مغزی و حملات قلبی را کاهش می دهد.
پژوهش ها نشان می دهد که فعالیت بدنی موجب ساخته شدن نوعی ماده شیمیایی حل کننده لخته موسوم به "تن. پی. ای." در خون می شود.
از این ماده شیمیایی در حال حاضر برای درمان اسناد شریانهای قلب و مغز در پی حملات قلبی و سکنه های مغزی استفاده می شود.
اندازه گیری میزان خونی این ماده شیمیایی قبل و بعد از نیم ساعت تمرین ورزشی بی وقفه نشان دهنده تأثیر ورزش در افزایش سطح خونی این ماده شیمیایی است.
با افزایش سطح این ماده حل کننده لخته، خطر ابتلا به بیماریهای اسناد شریانها به میزان چشمگیری کاهش می یابد.
پژوهشگران نیم ساعت پیاده روی بدون وقفه را برای افزایش ترشح این ماده و کاهش بروز تصلب شرایین کافی می دانند.

منبع: اینترنت.

استفاده از یخ و روغن نعنا برای برطرف ساختن سردرد تهران- واحد مرکزی خبر: انجمن پزشکان آلمان اعلام داشت: کاربرد یخ و روغن نعنا می تواند برای برطرف ساختن سردرد سودمند باشد.
به گزارش خبرگزاری آلمان از هامبورگ، کارشناسان انجمن پزشکی آلمان در گزارشی که مجله "زندگی نوین" چاپ این کشور، آن را منتشر ساخت، گفتند: قرار دادن یخ در پارچه و مالش آرام آن بر روی موضع درد می تواند به از میان بردن آن کمک کند.

منبع: اینترنت.

همچنین در مطالعه ای که از سوی کلینیک درد "کی یل" آلمان انتشار یافت، توصیه شده است، برای رفع سردرد از مالش محلول ۱۰٪ روغن نعنا بر روی ناحیه درد استفاده شود. این کارشناسان اضافه کرده اند، هر فردی که دچار سردردهایی به مدت بیش از ۱۰ روز در یک دوره دو ماهه شده و تنها با قرصهای مسکن نتوان آن را بهبود بخشید، باید با پزشک مشورت کند.

مصرف نان در برخی افراد سردرد ایجاد می کند نیویورک- خبرگزاری جمهوری اسلامی: عمل بروز سردردهای ناشناخته و پی در پی در برخی از افراد، خوردن نان شناخته شده است. روزنامه نیویورک تایمز نوشت: "گلوتن" موجود در گندم، در افرادی که نسبت به این ماده حساسیت دارند، سردرد ایجاد می کند. تعدادی از محققان آمریکایی اعلام کردند، افرادی که به "گلوتن" حساسیت دارند با آزمایش "آ. آر. آی." تورم در سیستم اعصابشان دیده شده است. نتیجه آزمایش بر روی ۱۰ تن از افرادی که به سردردهای ناشناخته مبتلا بودند، نشان داد ۹ نفر از آنها با حذف نان از رژیم غذایی خود، سردردشان متوقف شد و یکی از آنها نتوانست رژیم را به طور کامل اجرا کند.

استفاده از سم برای درمان تعریق زیاد

ایالات متحده آمریکا

و

مسئله ارمنی

نوشته: ریچارد هوانسیان (آمریکا)
ترجمه: کارو سارگسیان

آمریکاییان در زمانی بسیار پیش تر از کشتارهای ارمنیان ترکیه در سالهای ۱۸۹۴-۹۶م، به مسئله ارمنی و ارمنیان توجه نشان دادند. روابط رسمی آمریکا و ترکیه با عقد پیمان دوستی و تجاری سال ۱۸۳۰م. آغاز شد و در همان سال شورای میسیونرهای خارجی آمریکا تصمیم گرفت تعدادی میسیونر به استانبول بفرستد، تا در میان ارمنیان آنجا به فعالیت بپردازند. در سال ۱۸۴۶م. نخستین کلیسای انجیلی (پروتستان) ارمنی تاسیس شد و در سال بعد، دولت عثمانی پروتستانها را به عنوان جامعه‌ای مجزا به رسمیت شناخت. تا آغاز سالهای ۱۸۷۰ میلادی میسیونرهای آمریکایی در شهرهای تراپوزان، ارزروم، قیصریه، عینتاب، بروسا، خاربرد، ماراش، دیاربکر، بیتلیس، وان و غیره فعالیت داشتند. در سال ۱۹۱۴م. در مناطق نامبرده تعداد ۱۷۴ میسیونر وجود داشت که بیش از ۱۲۰۰ تن از ارمنیان محل به ایشان کمک می‌کردند و تعداد ۱۳۷ کلیسا دایر شده بود. موسسات آموزشی آمریکایی تبدیل به مراکز مهم آموزشی امپراتوری عثمانی گشته بودند. درهای این موسسات به روی همگان گشوده بود. با این حال، بیشتر محصلان آن ارمنی بودند. بیش از ۴۰۰ آموزشگاه آمریکایی، از جمله ۸ کالج، ۳ دانشسرا و ۴۶ دبیرستان متوسطه فعالیت داشت. غیر از آن، آمریکایی‌ها در ۹ بیمارستان و ۱۰ درمانگاه مشغول به کار بودند. میسیونرهای آمریکایی در شرایط پیچیده‌ای فعالیت می‌کردند. آن‌ها از یکسو بر آن بودند تا اصول انقلاب آمریکا، یعنی برابری و آزادی را در میان ارمنیان گسترش دهند و از سوی دیگر با جنبش‌های سیاسی ارمنی که همان هدف را دنبال می‌کردند مخالف بودند. میسیونرهای آمریکایی از آن بیم داشتند که رویارویی ارمنیان با بیداد عثمانی به زیان خود ارمنیان انجامد و فعالیت ایشان را به خطر اندازد.

مسئله ارمنی در نظر آمریکاییان پیش از هر چیز یک مسئله اروپایی بود. همین دولت‌های اروپایی بودند که با بستن پیمان برلین در ۱۸۷۸م. و با دادن وعده‌های توخالی به روسیه آن‌ها را واداشتند که از مناطق اشغالی خود در ارمنستان غربی عقب نشینی کنند. همین دولت‌های اروپایی بودند که برای تجزیه امپراتوری عثمانی پیمان‌های مخفی بسته بودند و به عقیده آمریکا خود دولت‌های اروپایی می‌بایست وظیفه بین‌المللی خود را در قبال ارمنیان انجام دهند. دولت‌های آمریکایی در برخورد با مسئله ارمنی از دکتترین مونرو، یعنی عدم دخالت در امور اروپا، پیروی می‌کردند. اما سیاست عدم دخالت به معنی بی‌توجهی به مسئله ارمنیان نبود. برعکس، کشتار ارمنیان بیش از هر رویداد خارجی دیگر توانست وجدان مردم آمریکا را بیدار کند و جنبش نیرومند همیاری را در کشور برپا کند. این جنبش از طریق تظاهرات عمومی، قطعنامه‌ها و گردهمایی‌های گوناگون به سود ارمنیان پیش می‌رفت. بسیاری از شخصیت‌های نامدار آمریکایی سازمان‌های گوناگونی برای یاری به ارمنیان بنیان نهادند، در حالی که دولت آمریکا بدون توجه به همه آن‌ها از پذیرش تعهدات سیاسی بلند مدت خودداری می‌کرد.

پراکندگی آمریکاییان در سرتاسر قلمرو عثمانی به آنان امکان داد که شاهد عینی کشتارهای ساسون در سالهای ۱۸۹۴-۹۶، ارمنستان غربی در سال ۱۸۹۴م، کبلیکیه در سال ۱۹۰۹م. و کشتار سراسری سالهای ۲۳-۱۹۱۵م. باشند. گزارش‌ها و فراخوان‌های آن‌ها تاثیر عمیقی بر افکار عمومی آمریکاییان بر جای می‌گذاشت و گهگاه دولت آمریکا را وادار می‌کرد که به بهانه پشتیبانی از جان و مال

آمریکاییان، به سود ارمنیان گام به عرصه گذارند. پس از کشتار ارمنیان منطقه ساسون در ۱۸۹۴م، سنای آمریکا نسبت به وحشی‌گری‌های ترک‌ها ابراز نگرانی نمود، اما حکومت آمریکا می‌کوشید تا نماینده کنسول‌گری آمریکا را در هیات بازرسانی که می‌بایست در باره آن موضوع تحقیق کنند جای دهد. پس از آن آمریکا پیشنهاد کرد کنسول‌گری‌های جدیدی در ارزروم و خاربرد تاسیس کنند. این کنسولگری‌ها در سالهای ۱۸۹۸م. و ۱۹۰۱م. با وجود مقاومت دولت عثمانی و سلطان عبدالحمید دوم گشایش یافتند. در زمان کشتار ارمنیان در ۹۶-۱۸۹۴م. کنگره آمریکا چندین قطعنامه به تصویب رسانید و دولت‌های اروپایی را مطابق تعهداتی که در پیمان برلین بر عهده گرفته بودند به پشتیبانی از ارمنیان فرا خواند. کیولند، رئیس جمهوری آمریکا، تاکید می‌نمود که دولت‌های امضاء کننده پیمان برلین وظیفه دارند که مسأله ارمنی را حل نمایند. گرچه احساسات ضد ترک در میان آمریکاییان، بخصوص پس از کشتارهای ۹۶-۱۸۹۴م. بسیار نیرومند گشته بود، اما دولتمردان آمریکایی همچنان به پیروی از دکتترین مونرو ادامه می‌دادند. مطبوعات آمریکا در ۱۹۰۹م. گزارش‌هایی در باره کشتار ارمنیان کبلیکیه به چاپ رساندند.

آمریکایی‌ها به عنوان اتباع کشوری بی‌طرف در سالهای ۲۳-۱۹۱۵م. شاهدان عینی کشتار ارمنیان در امپراتوری عثمانی بودند. هدف این جنایات بر آن‌ها معلوم بود. گواهی میسیونرها و دولتمردان آمریکایی و گزارش‌های آن‌ها بزودی در خارج از آنجا پخش گردید و افکار عمومی را جریحه‌دار کرد. از هنری مورگنتاو سفیر آمریکا در ترکیه خواسته شد تا رسماً بی‌طرفی خود را حفظ نمایند، اما او می‌کوشید تا دیپلمات‌های (خارجی) استانبول را به دخالت و پشتیبانی از ارمنیان برانگیزد. او کوشش می‌کرد تا سرکردگان دولت ترک‌های جوان، یعنی انورپاشا و طلعت پاشا را متقاعد کند که اعمال آن‌ها موجب برانگیخته شدن افکار عمومی آمریکاییان می‌شود و این چیزی است که بر روابط ترکیه و آمریکا تاثیری منفی خواهد گذاشت. مورگنتاو می‌کوشید تا بر سفیر آلمان در استانبول نیز تاثیرگذار باشد. سفیر آمریکا در ۱۰ ژوئن ۱۹۱۵م. به دولت گزارش داد که طرد ارمنیان ((ابعاد بی‌سابقه‌ای)) یافته است و پس از چند روز نیز اعلام کرد که برنامه ((نابودی ملت ارمنی)) با شدت تمام در حال تحقق است. او همچنین پیشنهاد داد که منابع مالی برای اسکان نیم میلیون ارمنی در خاک آمریکا تامین کنند، اما دولت در پاسخ گفت که آن نیزی غیرعملی است. اما نه مورگنتاو و نه پارلمان دولتی هیچیک پیشنهاد دخالت نظامی برای پایان دادن به کشتار را مطرح نکردند.

مردم آمریکا که در جلوگیری از کوچ اجباری و کشتار ارمنیان ناتوان بودند، می‌کوشیدند تا دست یاری به سوی بازماندگان کشتارها دراز کنند. شخصیت‌های بشردوست به رهبری کیولند دوش و جیمز باترتون کمیته یاری به ارمنیان را تشکیل دادند. این سازمان کمک‌های چشم‌گیر، بخصوص پس از جنگ جهانی اول، به ارمنیان نشان دادند.

با ورود آمریکا به جنگ علیه آلمان (آوریل ۱۹۱۷)، دولت ترکیه روابط دیپلماتیک خود با آمریکا را بر هم زد. با این حال، بسیاری از میسیونرهای آمریکایی زندگی خود را به خطر انداخته در ترکیه ماندند و فعالیت خود را ادامه دادند. دولت آمریکا تصمیم گرفت که به ترکیه اعلان جنگ ندهد. این تا حدودی شرایط مناسبی برای یاری به ارمنیان فراهم آورد، اما پس از آن مانع سیاسی بزرگی بر سر راه شرکت آمریکا در روند عادی سازی اوضاع خاورمیانه پس از جنگ به وجود آورد.

پس از آن که دولت عثمانی در جنگ شکست خورد و پیمان آتش بس مودروس را در ۱۹۱۸م. امضاء کرد، بسیاری از شخصیت‌های نامدار به پشتیبانی از ارمنیان برخاستند و از آمریکا و متحدان اروپایی او خواستند تا سرزمین ارمنستان غربی را به اشغال درآورند و مانع از اجرای برنامه ترک‌های جوان برای اسکان اقوام بیگانه در آنجا شوند. کنگره آمریکا همچنین طی قطعنامه‌ای خواستار ایجاد دولتی ارمنی (از کبلیکیه تا استان‌های ارمنستان شرقی) شد. آمریکا در سال‌های پس از جنگ کراراً به متحدان اروپایی خود توصیه می‌نمود که برای ارمنستان کاری انجام

آمریکا و مسئله ارمنی

توانست قیومیت را بر عهده گیرد، اما داوری در امر تعیین مرزهای ارمنستان را پذیرفت. گزارش نهایی او در نوامبر ۱۹۲۰م. به دولت‌های اروپایی فرستاده شد، که مطابق آن می‌بایست مساحتی حدود یکصد هزار کیلومتر مربع از قلمرو عثمانی به دولت جدید ارمنی داده شود. اما این تصمیم دیگر ارزشی در بر نداشت، زیرا قشون مصطفی کمال پاشا از مرزهای ترکیه و روسیه گذشته و تهدیدی برای موجودیت جمهوری ارمنستان گشته بود و در بخشی از این جمهوری روز ۲۹ نوامبر ۱۹۲۰م. حکومت شوروی برقرار گردید.

موفقیت ملی‌گرایان ترک دولت‌های اروپایی را واداشت تا با تجدید نظر در پیمان صلح سور (۱۹۲۰م.) موافقت نمایند. آمریکا ناظران خود را به کنفرانس لوزان (۲۳-۱۹۲۲م.) فرستاد، اما آن‌ها حتی از پیشنهاد ایجاد موطنی برای ارمنیان در ترکیه استقبال نکردند. دولت‌های اروپایی بسیار زود از فکر ایجاد چنین موطنی صرف‌نظر کردند و با اکتفا به مواد کلی مربوط به اقلیت‌های ملی که حتی نامی از ارمنستان و ارمنیان به میان آورده نشده بود پیمان لوزان را امضا کردند.

در سال‌های پس از آن، ایالات متحده که بطور شفاهی حق قانونی فراریان ارمنی را برای بازگشت به خانه‌های خود می‌پذیرفت، هیچ اقدام عملی به کار نبرد. دولت‌های هاردینگ و کولیدج از مسئله ارمنی رویگردان و در اصل به دنبال بهبود روابط خود با ترکیه بودند. اما احساسات ضد ترکی هنوز در میان مردم آمریکا شدید بود. به همین علت به رسمیت شناختن ترکیه کمالی از سوی آمریکا تا اکتبر سال ۱۹۲۷م. به تعویق افتاد. با ناپدید شدن ساکنان ارمنی ترکیه، میسیونرهای آمریکایی نیز از ادامه فعالیت در آن کشور بازماندند و به زودی از ترکیه اخراج شدند. کمیته کمک به خاور نزدیک تا آغاز دهه ۱۹۳۰م. در ارمنستان شوروی به فعالیت خود ادامه داد. در این هنگام، آخرین آمریکایی نیز از ارمنستان بیرون رفت و رابطه یکصد ساله آمریکا با ارمنیان و مسئله ارمنی به فرجام خود رسید.

در سال‌های ۸۰-۱۹۷۰م. زمانی که توجه جهانیان به مسئله ارمنی و نژادکشی ارمنیان بار دیگر افزایش یافت، مسئله ارمنی بار دیگر در کانون توجه محافل رسمی ایالات متحده قرار گرفت و با طرح این مسئله در سازمان‌های گوناگون بین‌المللی، همایش‌های علمی و کنفرانس‌های اجتماعی نمود یافت. کنگره آمریکا در سال‌های ۱۹۸۰م. بارها به موضوع شناسایی نژادکشی ارمنیان در امپراتوری عثمانی پرداخت، اما تصویب قطعنامه همواره در مراحل گوناگون بررسی‌ها با شکست همراه گشت (آخرین بار در سال ۲۰۰۰ میلادی. ک. س.). ارگان‌های دولتی و وزارت دفاع که از روی مصالح سیاسی و نظامی به فشار دولت ترکیه تن می‌دادند، همواره در مراحل حساس تصویب این قطعنامه به مخالفت با آن برمی‌خواستند.

دهند، اما خود هیچ مسئولیتی جز کمک‌های بشر دوستانه به عهده نمی‌گرفت. در کنفرانس صلح پاریس که در سال‌های ۲۰-۱۹۱۹م. برگزار شد، ویلسون، رئیس جمهوری ایالات متحده، بارها با ارمنیان اظهار همدردی نمود و خواستار آن شد که کنگره آمریکا قیومیت یا تحت‌الحمایگی ارمنستان را با تأیید جامعه ملل بر عهده گیرد. اما احتمال پذیرش تحت‌الحمایگی ارمنستان رفته رفته کاهش می‌یافت، زیرا عادی سازی روابط با ترکیه به تعویق می‌افتاد و دولت‌های اروپایی نیز برای تقسیم غنیمت جنگ در بحث و کشمکش‌های شدید بودند. سنای آمریکا با پیروی از دکترین مونرو، از امضای پیمان ورسای با آلمان و همچنین پذیرش تحت‌الحمایگی مربوط به جامعه ملل خودداری نمود.

خبر از سرگیری دوباره کشتار ارمنیان ماوراء قفقاز و دور شدن نیروهای انگلیسی از این منطقه، محافل دولتی آمریکا و بسیاری از سازمان‌های هوادار ارمنیان را بر آن داشت تا با کوشش خود بریتانیا را متقاعد کنند که خروج نیروهای خود را به تعویق اندازد (پاییز ۱۹۱۹). همزمان با آن، ویلسون به دولت جدید استامبول هشدار می‌داد که از بروز مشکلات برای ارمنیان جلوگیری کند، در غیر این صورت تهدید می‌کرد که در تعهدات خود نسبت به پشتیبانی از حق حاکمیت ترکیه بر بخش‌های ترک نشین آناتولی تجدید نظر خواهد کرد. اما دولت آمریکا کاری بیش از تهدید انجام نداد. در سپتامبر ۱۹۱۹م. طرحی در سنا به بررسی گذاشته شد که مطابق آن رئیس جمهوری تا هنگام بستن پیمان صلح می‌توانست نیروی نظامی به ارمنستان بفرستد و ساکنان ارمنی را تسلیح کند. کمیسیون روابط بین‌الملل سنای آمریکا به اظهارات شاهدان عینی کشتارها از جمله هوانس کاجازونونی نخست‌وزیر پیشین جمهوری ارمنستان گوش فرا داد. آن‌ها همگی از این قطعنامه پشتیبانی کردند. قطعنامه در زمانی که تقدیم سنا شد (مه ۱۹۲۰) چنان عاری از محتوا گشته بود که اهمیت نخستین خود را از دست داد و تنها کار ممکن این بود که جمهوری ارمنستان را به رسمیت بشناسد (۲۳ آوریل ۱۹۲۰) و اظهار امیدواری کند که آرمان ملی ارمنیان به واقعیت بپیوندد. تنها نکته کمابیش بااهمیتی که این قطعنامه در بر داشت آن بود که به رئیس جمهور اختیار می‌داد که چنانچه لازم باشد رزم ناوها و تفنگدارانی به دریای سیاه بفرستد تا از جان و مال آمریکایی‌ها دفاع کنند.

یک سال پس از پایان جنگ جهانی اول دولت آمریکا به متحدان اروپایی اعلام نمود که در روند صلح با ترکیه دخالت نخواهد کرد. در آن زمان، دولت‌های اروپایی در باره کاستن از وسعت دولت فرضی ارمنستان و محدود کردن آن به بخشی از استان‌های ترابوزان، بیتلیس، ارزروم و وان به توافق دست یافته بودند. متفقین از ویلسون خواستند تا قیومیت ارمنستان را بر عهده گیرد و در همه حال مرزهای نهایی ارمنستان را در محدوده نهار استان بالا مشخص کند. ویلسون

ԱՊԱԳԱ

Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
An International Journal of Armenian and Iranian Studies, Vol.II, No. 4

Հայկերեն
Միջուկային Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

Պարսկերեն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն
Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

Համար 4 (19) 2001 թ.

آپاگا

فصلنامه بین‌المللی ایران‌شناسی و ارمنی‌شناسی
An International Journal of Armenian and Iranian Studies, Vol.II, No. 4

ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
دوره‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی

فارسی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی
مجله‌نامه‌ی پژوهش‌های ارمنی

دوم شماره ۴ زمستان ۱۳۷۹

شماره جدید

فصلنامه آپاگا

منتشر شد

شماره ۴ زمستان ۷۹

Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

և վաճառվում է

Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

Հայաստանի Թուրքիայի և Իրանի Միջուկային հանրություն

هم قدم با سرنوشت و فرهنگ

گفتگو: شاکه آ. پطروسیان
ترجمه: آندرانیک خچومیان

مصاحبه با آقای گتام غریبجانیان، سفیر فوق العاده و نام الاختیار جمهوری ارمنستان در ایران

بعد از استقلال ارمنستان، روابط تاریخی - فرهنگی ارمنستان - ایران که قرنهای متعددی ادامه داشته به چه دستاوردهای جدیدی رسیده است؟

قبل از هر چیز به جا است که با خوشحالی به هیئت تحریریه ماهنامه شما تبریک بگویم، چون "گارون" از اولین نشانه ها و شواهد بیداری ملی و همین سنت اکنون هم ادامه دارد. سنگ بنایی را که وارثکس پطروسیان نویسنده پر استعداد پی ریزی کرده بود اکنون تبدیل به بنایی زیبا شده است. به تاریخ چند هزار ساله ایران و ارمنستان اشاره نمی کنم. اگر مردم ما به عنوان دو همسایه بسیار نزدیک و دولتهای مستقل قدم در هزاره سوم گذاشته اند، نشانگر این است که موجودیت خود را حفظ کرده ایم و با هم دوستانه به زندگی ادامه داده ایم.

امروز رابطه ما با ایران رنگ و روی جدیدی به خود گرفته، بخصوص که در آغاز قرن ۲۱ این رابطه با سازندگی شروع می شود. سختم در باره خط لوله گاز ایران به ارمنستان است، با این کار ما به دو موضوع اشاره داریم، اول اینکه این اقدام استثنایی اهمیت اقتصادی مهمی برای ارمنستان دارد. دوم اینکه احداث این خط لوله نه تنها از ارمنستان بلکه در مرحله بعدی به سوی شمال ادامه خواهد داشت. بعد از انقلاب هم، کشورهای ما تقریباً یک مسیر را طی کرده اند. ایران محاصره، جنگ ۸ ساله با عراق و بحران اقتصادی را با موفقیت پشت سر گذاشت. با اینکه ایران نفت و دیگر انرژی ها را دارد، ولی من به اراده و هماهنگی ملت ایران اهمیت خاصی قائلم. بعد از استقلال ارمنستان، ما نیز از محاصره، جنگ، بحران اقتصادی و غارت ارضیه عظیم به جا مانده بی نصیب نماندیم، اگر ما بتوانیم مانند ایران این مشکلات را پشت سر بگذاریم حتماً خیلی سریع به پا خواهیم خواست.

چه برنامه های فرهنگی را سفارت ارمنستان در ایران انجام می دهد؟

شناخت ما از فرهنگ ایران، محدود به اشعار دوران سده های میانه است. به واقع در ارمنستان اطلاع ندارند که ایران نه تنها دارای توان اقتصادی بالایی است بلکه دارای فرهنگ غنی ای نیز است. خیلی متأسفم که ارمنیان شاملو را نمی شناسند. کسی که او را بزرگترین شاعر ایرانی صد سال اخیر می دانند. شناختی از سبک مینیاتور ایران ندارند. سبکی که هنوز هم مورد استفاده است. این که فرهنگ ما به طور سنتی در محدوده خودمان محصور شده تأثیر منفی به جای گذاشته. حتی تلاش نشده تا با کمک های مردمی، هنر ایران در ارمنستان تبلیغ شود.

ایران، امروز در زمینه سینما دستاوردهای بزرگی دارد، در دو سه سال اخیر در اکثر جشنواره های بین المللی، فیلمهای ایرانی برنده جوایزی شده اند. ایران دارای موسیقی بسیار عالی است و ما باید حتماً این هنر را در ارمنستان معرفی کنیم، نقاش های ایرانی هم آثار قابل توجهی دارند. چند بار این فرصت را داشته ام تا با آقای مهاجرانی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، ایران ملاقات کنم تا برنامه های هنری را هماهنگ کنیم. سفارت جمهوری ارمنستان در ایران در آینده روزهای فرهنگ بسیاری را در ایران تدارک دیده. در زمینه های مختلف فرهنگی برنامه هایی مد نظر است. از جمله به نمایش گذاشتن موزه پاراجانف (لازم به توضیح است که ایران جزء آن کشورهاست که روشنفکران آن به حمایت از این هنرمندان طرد شده پرداختند). برنامه ریزی شده تا نمایشگاهی از آثار سه نسل از نقاشان ارمنی، از نقاش هوناتان گرفته تا نقاشان جوان را برپا کنیم. همچنین اجرای کوارنت باشکوه کومیتاس و همچنین گروه دودوک نوازان (نوعی از سازهای بادی شبیه نی) در برنامه است. در مجموع ارمنستان بهترین نمونه های هنر خود را به نمایش می گذارد

و چیزی که قابل ذکر است این است که این بار این برنامه نه فقط برای جامعه، ارمنیان، بلکه برای هنردوستان جمهوری اسلامی ایران به نمایش در می آید.

سال گذشته در ایران هنرمندان نوجوان و با استعداد ما اجرای برنامه داشتند، یکی از این اجراها مختص نمایندگی های سیاسی دیگر کشورها در ایران بود. در آن اجرا بیش از شصت تن از سفرا به همراهی همسرانشان حضور داشتند. من افتخار می کردم که ما را باید نه با وقایع ۲۷ اکتبر (اشاره به ترور کارن دمیروچیان رئیس مجلس، وزیر سرکیسیان نخست وزیر و تعدادی از نمایندگان مجلس ارمنستان است.م.) بلکه با هنرمین نوجوانان با فرهنگ و توان مردمی ما بشناسند.

سال "گفتگوی تمدنها" و جشنهای ۱۷۰۰-امین سال پذیرش مسیحیت با هم همزمان شده اند، در این باره چه نظری دارید؟

این که رئیس جمهور ایران، این کشور پرتوان منطقه، در سال قبل پیشنهاد کرد سال ۲۰۰۱ را سال "گفتگوی تمدنها" نامگذاری کنند اتفاقی نیست. همزمان با بزرگداشت پذیرش مسیحیت، سعی می کنیم ما هم با اعتقادات، تمدن، دست آوردها و فرهنگ خود را به جهانیان به نمایانیم. معتقدم که جایگاه نخست تمدن همین منطقه است، منطقه ای که ارمنستان هم جزو آن است. از هیچ تلاشی کوتاهی نمی شود تا مراسم ۱۷۰۰-امین سال بازتایی جهانی داشته باشد. در همین رابطه با مدیر بخش "گفتگوی تمدنها" آقای بروجردی دیدار کردم و توافق کردیم تا آقای خسرو هاروطونیان رئیس هیئت دولتی برگزار کننده مراسم به ایران دعوت شود. بدون شک برنامه مشترکی را طرح خواهیم کرد. امکان دارد که در ایام نوروز برنامه هایی در جهت شناساندن ایران در ارمنستان و سپس ارمنستان در ایران داشته باشیم. متأسفانه سال گذشته یکی از آرزوهای من به واقعیت تبدیل نشد، و آن این بود که مایل بودم در مراسم زیارت کلیسای تادئوس مقدس، جاثلیق گارگین دوم، رهبر مذهبی کل ارمنیان جهان و جاثلیق آرام اول رهبر مذهبی حوزه کیلیکیه حضور داشته و دست در دست هم از پل منطقه مغری بسوی ارمنستان می رفتند. همانطور که تادئوس مقدس و بارتلمیوس مقدس با هم مسیحیت را ترویج کردند. در روزهای زیارت دیدیم که دولت ایران با چه ملاحظاتی با بناهای یادبود ارمنیان رفتار می کند. دولت ایران نه تنها از آنها مراقبت می کند بلکه بناهای تاریخی فرهنگی را بازسازی می کند و این بازگو کننده رفتار مسئولانه ایرانیان در طول قرون است.

موقعیت ارمنیان ایران را چگونه ارزیابی می کنید؟

ارمنیان ایران پتانسیل عجیبی دارند. به لحاظ تاریخی هسته مرکزی روشنفکران ارمنی بعد از فوریه سال ۱۹۲۱ در شهر تبریز تشکیل شد و شاخ و برگ عظیمی از خود به جا گذاشتند. با شرکت در چند مراسم یاد بود (از جمله مراسم روز ۲۸ ماه مه و روز ۲۴ آوریل) با اطمینان می توانم بگویم که آن برنامه ها را می توان در تلویزیون ملی ارمنستان یا در سالن اپرای ارمنستان به نمایش گذاشت. این جامعه با اینکه از لحاظ کمی نیروهایی را از دست داده است ولی به لطف خدا از لحاظ کیفی هویت و پتانسیل خود را حفظ کرده است. ما با گروه های ورزشی و فرهنگی که قصد سفر به ارمنستان دارند همکاری لازم را انجام می دهیم، البته این چنین سفرها در زندگی هر فرد ارمنی بی شک نقش بسزایی دارد. فکر می کنم اتفاقی نیست که دولت مردان ارمنستان می گویند، هر فرد ارمنی باید یک شمع در ارمنستان روشن کند، در این جمله مفهوم عمیقی نهفته است، ان شمع آتش است که در قلب و روح انسان رسوخ می کند و هیچ وقت خاموش نمی شود.

نقل از ماهنامه "گارون" شماره ۱ سال ۲۰۰۱ چاپ ایروان

نگاهی بر ادبیات کودکان ارمنی

تامار پانوسیان

پیشگفتار

ادبیات مکتوب ارمنی در سده پنجم میلادی با اختراع الفبای ارمنی (۴۰۵م) توسط مسروپ ماشوتس پایه گذاری شد. نخست کتابهای مذهبی ترجمه و نگارش یافت سپس ادبیات آثار تاریخی پدید آمد. از جمله آثار ارزشمند دوران باستانی (سده های ۹-۵م) باید کتابهای تاریخ ارمنیان نوشته موسی خورنی، غازار پاربتسی، آگاتانگوس، سبتوس و دیگران را نام برد. ادبیات ارمنی در سده های ۱۲-۱۰م، بیانگر حالات و شرایط تحولات آن عصر بود. از سنت های ادبی قدیم کماکان پیروی شد و مضامین جدیدی نیز به آنها افزون گردید از جمله حس انساندوستی، میهن پرستی، طبیعت، زیبایی های انسانی، مدح ویژگی های نیکوی انسان و معرفت او و جز اینها. از جمله ادبیات این دوره باید گریگور نارکاتسی، هوانس سارکاواک، نرسس شنورهالی و مختار گوش را نام برد.

ادبیات ارمنی در سده های ۱۶-۱۳م، نیز پیرو سنتن پیشین است لیکن شاهد گرایش های جدیدی نیز می باشد. آثار عقیدتی، فلسفی، دستوری، علوم طبیعی و غیره نیز پدید می آیند.

ادبیات داستانی، منظومه های آموزشی و شعر غنایی مورد توجه قرار می گیرد. از جمله نویسندگان و شعرای این دوره باید وارطان آرولتسی (۱۲۷۱-۱۲۰۰) خاچاتور تاروتسی (سده ۱۳)، مختار آیریوانتسی (سده ۱۳م) و جز اینها را نام برد.

ادبیات ارمنی در سده های ۱۸-۱۷ منعکس کننده اوضاع اجتماعی-سیاسی و رستاخیز فرهنگی ارمنی است. مهمترین وزن ادبی به شعر غنایی مربوط است، مضامین دینی-میهن دوستانه، اشعار دنیوی و سرودهای مردمی از جمله مهمترین گرایش های ادبی این دوره هستند. از جمله مهمترین شعرای این دوره باغداسار دبیر و پتروس غاپانتسی هستند.

ادبیات جدید ارمنی از اواخر سده ۱۸م آغاز می گردد. در این دوره در کنار ادبیات به زبان کلاسیک که گرابار نامیده می شود آثاری آمیخته با زبان روزمره یا آشخارابار نیز پدید می آیند. مضامین میهن پرستی، گرایش های دنیوی قوت می یابند. از جمله مهمترین شخصیت های ادبی دوره جدید باید خاچاتور آویان را نام برد که در واقع بنیانگذار اصلی ادبیات نوین ارمنی است. از ویژگیهای ادبی وی کاربرد زبان روزمره ادبی یا آشخارابار در آثار خود بود و پس از آن با وجود مخالفت گروه متمایل به سنن قدیمی مراحل ترقی را پیمود و تا کنون آثار مهم ادبی ارمنی بر پایه آن پدید آمده است.

ادبیات کودکان

ادبیات کودکان در فرهنگ ارمنی اصولاً در سده نوزدهم میلادی پدید آمد. از جمله نخستین نویسندگان و شعرای ارمنی که در کنار آثار خود به ادبیات کودکان پرداخته اند باید از راپائل پاتکانیان (۱۸۹۲-۱۸۳۰) نام برد. او در کنار نوشته های دیگر خود به ادبیات کودکان نیز پرداخته است. موضوع اصلی آثار او میهن پرستی و آزادی است. از جمله اشعار او در زمینه ادبیات کودک می توان : سال نو، زمستان، بهار، باران، پرستو، برف، میوه ها، برگ ریزان، اردک، آفتاب، چهار برادر، مریم، بچه عاقل، مکتب، گربه، تبل و غیره را نام برد.

غازاروس آقاپان (۱۹۱۱-۱۸۴۰) در زمینه ادبیات کودک تلاش بسیاری کرده است. او با درک عمیق نیازهای آموزشی و پرورشی کودکان و نوجوانان و با حس مسئولیت در دهه ۸۰ سده ۱۹ به ادبیات کودکان پرداخته است.

موضوع اصلی اشعار کودکان در ادبیات آقاپان را روستا و محیط روستایی، طبیعت و کار و تلاش در ابعاد مختلف خود تشکیل می دهد. آقاپان در اشعار خود سعی می کند علاقه و میل کودکان و جوانان را به کار و تلاش معطوف کند. "خرمن کوب ها" محیط و فضای روستا در ادبیات کودکان آقاپان نقش مهمی دارد، آفتاب بامدادی روستا طلوع می کند، آب چشمه ها و

جویبارها با صدای دلنشین جریان می یابد و آواز شیرین پرندگان طنین انداز می گردد. "بامداد روستا" چوپانان سفره ناهار خود را در دامن طبیعت می گسترانند ("ناهار چوپان")، چوپان در زیر باران در رختخواب "نرم" خود فرو رفته به خواب شیرین می رود، برای او دامن کوه همچون تختخواب و سنگ های دشت چون بالش و زیلو نیز لحاف او است. ("رختخواب چوپان"). "اتاق خواب آسیابان" بسیار جالب است. او در صدای کر کننده آسیاب به خواب رفته و این سرو صدای بلند نه تنها مزاحم او نیست که آرام بخش خواب وی نیز می باشد.

آقاپان در نوشته ای خود علاقه بچه ها را نسبت به طبیعت و بویژه آفتاب تشویق می کند. ضمناً برخی افکار اجتماعی و سیاسی را نیز در قالب استعاره در اشعار خود بیان می کند از جمله "گنجشک و باز"، "خاطره"، "زمستان" و "راز جادو".

آقاپان تعدادی داستان و حکایت نیز برای کودکان نوشته است که هر یک دارای مفاهیم عمیق می باشد. از جمله "داستان کودکان"، "عقل و بخت"، "برای آینده"، "پسر تبیل"، "مادر و فرزند"، "بهار"، "تابستان"، "پاییز" و "زمستان"، "فاتح اژدها"، "بلبل ها زاران"، "کودک جنگل" و غیره.

از چهره های درخشان ادبیات ارمنی و یکی از سه قله ادبیات ارمنی، هوانس تومانیان (۱۹۲۳-۱۸۶۹) است. زبان تومانیان برای خواننده بسیار شیرین و صمیمی است و برای کودکان چه بصورت نثر و چه بصورت نظم آثار بسیار ارزشمند و جاودانی پدید آورده است بطوری که هرگز خواننده احساس خستگی و تکراری بودن نمی کند. آثار او گویی پایان ندارد مضامین ادبی آثار او همواره گویای مطلب روز است.

از اشعار کودک او باید از "قلم"، "اولین برف"، "گهواره گنجشک"، "وداع چوپان"، "کله گربه"، "برگ ریزان"، "مارس"، "اندیشه های پرنده" و غیره یاد کرد.

داستان های کودکان او گیرایی خاصی دارند و هرگز برای بچه ها کهنه نمی شوند. از جمله: "خروس شکست ناپذیر"، "روباہ دم بریده"، "مرد نادان"، "گنجشک".

یکی دیگر از شعرای نامی ارمنی که به ادبیات کودک نیز توجه کرده است درنیک دمیرچیان (۱۹۵۶-۱۸۷۷) می باشد از جمله نوشته های در این زمینه باید "عروسی گنجشک ها"، "موش کوچک"، "کلاغ و خرچنگ"، "غم گربه"، "رقص گنجشک" و غیره را یاد کرد.

از جمله دیگر نویسندگان ارمنی که در زمینه ادبیات کودک کار کرده اند باید خاچاتور آویان، یغیشه چارنتس، واختانگ آناپان، سیلوا کاپوتیکیان و خاژاک گل نظریان و دیگران نام برد.

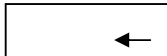
"مسافران"، "ارباب و نوکر"، "خمره طلا"، "ماهی سخنگو"، "دروغگو"، "شکارچی دروغگو"، "نازار دلاور"، "کلبه جنگل"، "داستان سه خرس"، "مار سفید"، "گل سرخ"، "پادشاهی نامرئی" و غیره.

از نویسندگان ارمنی که مخصوصاً به خلق ادبیات کودک پرداخته اند باید آتابک خنگویان مشهور به خنگو آپر (۱۹۳۵-۱۸۷۰) نام برد او شعر، منظومه، حکایت، تمثیل و غیره نوشته است. مؤلف و مترجم ۱۲۰ کتاب است. از آثار مهم او باید "روباہ و خرس"، "مثل ها"، "باغ میوه"، "گرگ و گوسفند"، "گل ها"، "جلسه موش ها"، "شلم و بابای پیر"، "شاهدخت خوابیده"، "رابینسون کروزو"، "دریای گل"، "زنبور عسل"، "بهار سرخ"، "مگس" را نام برد.

خروس شکست ناپذیر

اثر هوانس تومانیان

یکی بود یکی نبود، خروسی بود
این خروس هنگام دانه برداشتن یک قطعه طلا پیدا کرد.
بالای بام می رود و بانگ می زند:
-قوقولی قو، پول پیدا کردم...
پادشاه می شنود و به وزیر و ناظر خود فرمان می دهد بروند و پول را بگیرند.
وزیر و ناظر می روند و پول را می گیرند و می آیند.

انگاره های ارمنی

نویسنده: وارنگس پطروسیان
مترجم: کارو سارکسیان

((... و بر قبر او نور بارید))

این جمله به نظم از عهد عتیق است و مربوط به قبر حضرت مسیح می باشد. اما او مسیح نبود، ولی اکنون بیش از ده سال است که بر قبر او نور می بارد. او پزشک دهکده بود. شاید در درمان برخی بیماران ناتوان مانده بود. شاید هم مرتکب اشتباهاتی شده باشد. البته می دانید که اشتباه پزشک برابر با مرگ یک انسان است. شاید چیزهای دیگری هم بود. اما هیچکس آنها را به یاد ندارد. نه تنها حالا که ده دوازده سال از مرگ آن پزشک گذشته و خاطره ها رنگ باخته و هیچناها فروکش کرده اند، و بر سنگ قبر او خزه روییده است. نه! فقط حالا نه. من نخستین بار در سال ۱۹۵۶ بود که به روستای او رفتم. هنوز چند ماه از مرگ او نگذشته بود، مردم هنوز عادت نکرده بودند از او به عنوان یک مرده سخن گویند. از مردم خواهش کردم از خاطراتی که از او دارند تعریف کنند، پس از آن با قلب و دفترچه ای پر از خاطرات به ایروان برگشتم. من دیروز بار دگر آن دفترچه را ورق می زدم و سعی می کردم حتی یک کلمه پیدا کنم که حاکی از دلخوری مردم باشد، یا به چیزی ناهنجار اشاره کند. چیزی پیدا نکردم. من در همان سال ۱۹۵۸ در باره او نوشتم. بعد از من دیگران هم نوشتند و دکتر نیکلای نصیبیان به یکباره در ارمنستان مشهور شد. چهار پیکر تراش جوان، بدون هیچ چشمداشت مادی، نیم تنه او را تراشیدند و حالا در محوطه بیمارستان دهکده که به نام اوست قرار دارد. حتی سعی کردند از زندگی او فیلم بسازند. و دارند برایش شعر می سرایند. نمی دانم چرا دوباره به یاد زندگی و مرگ این مرد افتادم.

من از خیلی وقت پیش می دانستم که هم ولایتی های او دور تا دور قبرش را چراغانی کرده اند و هر شب چراغها را روشن می کنند. این نور در آن بالا بالاها که در تاریکی محض فرورفته است به یک فانوس دریایی فراموش شده می ماند. گر چه چندین سال گذشته است، اما این چراغها هنوز هم روشن هستند. او چه کار کرده بود؟

او در یک شب بارانی، در حالی که خودش بیمار بود و بی کس، برای معالجه پسرک ۱۲ ساله ای که در بستر مرگ افتاده بود، به روستای همجوار رفت. آن پسر شاید بدون رفتن پزشک هم زنده می ماند و شاید اگر دکتر به روستا نمی رفت و در کنج دیوارهای گرم خانه اش می ماند، باز هم جان می سپرد. شاید! اگر هم نمی رفت، هیچکس در این دنیا اجازه نمی داشت او را سرزنش کند. هیچ کس، به جز یک نفر که دکتر نیکلای نصیبیان نام داشت. او همه اینها را همچون مکعبهای رنگارنگ اسباب بازی روی هم چید و بدون فوت وقت این معادله مجهول را حل کرد. او برخاست و لباس پوشید، چمدان را برداشت و به دنبال مادر غمزده راه افتاد. راه را پیاده طی کرد و تمام شب را برای زندگی پسرک جنگید. تا آنجا که در توان داشت، و هر گونه که می توانست جنگید. و چند هفته بعد که پسرک بهبود یافته بود و در حیاط مدرسه جست و خیز می کرد، پزشک را برای خاکسپاری می بردند. آن پسر حالا ۲۲-۲۰ سال دارد و نمی دانم آیا پزشک را به یاد دارد یا خیر. البته اگر فراموش کرده باشد کاملاً طبیعی است، به همان اندازه که بهبود زخم امری طبیعی است. یادآوری همیشگی خاطرات مثل زخم کهنه ای است که هنوز درمان نیافته باشد...

حالا بچه های پزشک هم بزرگ شده اند. پسر بزرگش سال پیش دانشکده پزشکی را تمام کرد. گر چه آخرین آرزوی پدرش این بود که او به ده زادگاهش برگردد، اما او باز نگشت. بزودی دخترش هم فارغ التحصیل می شود و احتمالاً در ایروان می ماند. همه اینها کاملاً طبیعی است، به همان اندازه که بهبود زخم امری طبیعی است...

حالا فقط مادر و همسر پزشک در دهکده مانده اند. خانه اش در دامنه کوه مانده است و قبرش بر فراز کوه. اما بر سنگ قبرش همیشه نور می بارد. البته نه نور آسمانی، بلکه نوری که مردم اختراع کرده اند و از طریق سیم های فلزی می توانند میلیونها کیلومتر به دور دستها ببرند.

در این جا می خواهم اشاره ای داشته باشم. چند سال پیش پسر دکتر به زادگاهش باز گشت. او می گفت: «شهرت پدرم چون باری سنگین بر دوشم قرار دارد، اگر پایین بگذارم خیانت کرده ام، اما بردن آن هم بسیار طاقت فرسا است.»

آیا داستان به آخر رسیده؟ نمی دانم. تنها این را می دانم که چپاندن اتم های نور در داخل سیم برق هزاران بار آسان تر از درک غم و درد انسان نزدیک توست. در اینجا ناگهان به یاد یک داستان عجیب می افتم. نمی دانم آن را جایی خوانده ام یا شنیده ام. می گویند دو دوست بسیار صمیمی بودند که به نظر می رسید صمیمیتی بیش از این ناممکن است. آن دو دوست در ساختمانی که دیواری بینشان کشیده شده بود، بی خبر از هم زندگی می کردند. آنها همدیگر را ندیده بودند، همدیگر را دوست نداشتند، از پشت دیوار با هم دعوا می کردند و سر هر موضوع ناچیز و گاه بدون دلیل، همدیگر را به باد ناسزا می گرفتند. و یک روز، لبریز از تفری شدید، به جان دیوار افتادند و هر یک از طرف خود شروع به کندن دیوار کرد، تا آنکه دیوار را فرو ریختند و روبروی هم ایستادند... آن دوستان یکدل، با تعجب به هم نگاه کردند، دستهای زخمی شان آرام آرام و رفت و چشم های برافروخته شان از شرم به زمین دوخته شد...

بین مردمان از این نوع دیوارها بسیار زیاد است. ما انسانها را غالباً "دیوارهای بسیار نازکی از هم جدا می کند. اما نیکلای نصیبیان یکی از کسانی بود که این دیوارها را بدون احساس تنفر فرو می ریخت، زیرا حتی وجود چنین دیوارهایی را باور نداشت.

شاید به همین خاطر است که مردم قبر او را نورباران کرده اند.

ای کاش می توانستم هزاران خورشید بر افروزم و بر سر چنین قبرهایی نورافشانی کنم!

[پایان]

... ادبیات کودک

خروس بانگ برآورد:

-قوقولی قو، پادشاه با کمک من زندگی می کند...

پادشاه طلا را به وزیر و ناظر خود می دهد و می گوید:

-ببرید پس بدهید، و گرنه آن احمق ما را در سراسر دنیا رسوا می کند...

وزیر و ناظر طلا را می برند پس می دهند.

خروس باز هم بالای بام می رود:

-قوقولی قو، پادشاه از من ترسید...

پادشاه عصبانی می شود و به وزیر و ناظر خود فرمان می دهد:

-بروید آن پدر سوخته را بگیرید، سرش را ببرید، بپزید و بیاورید بخورم و از دستش خلاص شوم.

وزیر و ناظر می روند و خروس را می گیرند تا ببرند. هنگام بردن و فریاد می زند:

-قوقولی قو، پادشاه مرا به مهمانی دعوت کرده...

می برند و او را می کشند و در دیگ می گذارند تا بپزند، باز هم بانگ بر می آورد:

-قوقولی قو. پادشاه مرا به حمام داغ فرستاده...

خروس را می پزند و جلوی پادشاه می گذارند، باز هم فریاد می زند:

-با پادشاه سر سفره نشسته ام، قوقولی قو...

پادشاه بی درنگ آن را برمی دارد و قورت می دهد. هنگامی که از گلوش پائین می رفت بانگ می زند:

-از کوچه های تنگ و باریک می گذرم، قوقولی قو...

پادشاه که دید وقتی آن را بلعیده اما صدیش قطع نمی شود به وزیر و ناظر فرمان می دهد شمشیرهایشان را آماده نگه دارند تا اگر باز هم صدایش در آمد، ضربه بزنند.

وزیر و ناظر شمشیر به دست یکی این سو دیگری آن سو آماده می ایستند.

خروس که به شکم پادشاه رسیده بود فریاد می زند:

-در جهان روشنایی بودم، به جای تاریک افتاده ام، قوقولی قو...

-بزنید! پادشاه فرمان می دهد.

وزیر و ناظر با شمشیر ضربه می زنند و شکم پادشاه را پاره می کنند. خروس بیرون می جهد و پا به فرار می گذارد و لب بام می ایستد و بانگ بر می آورد.

-قوقولی قو...